

Borba geometara kroz svoje „Društvo geometara“ i u narodno oslobodilačkom ratu. Sećanje na pale drugove

Ovih dana navršilo se 5 godina od izlaska poslednjeg broja „Geometarskog i geodetskog glasnika“, 5 godina od poslednje skupštine Društva geometara, 5 godina od kako su pale prve naše žrtve za slobodu i pravo čoveka.

Tih dana razjarena fašistička zver i teška nemačka ratna mašina srušila se svom svojom silinom na našu zemlju, porobila je, prolila nevinu krv, nasrnula na čast, slobodu, pravo i nezavisnost naroda, donela bol, tugu i patnje.

Nastupilo je ropstvo i nastalo pomračenje, nastalo je fizičko istrebljenje našeg naroda. Došla je kapitulacija, koja je bila sistematski pripremljena, kroz čitavi period od 1919 do 1941 godine. Obznana, Vidovdanski ustav, ubistvo u Narodnoj skupštini, državni udar, diktatura od 1929 godine, pakiranje sa fašističkim zemljama i kao vrhunac: sramni pakt od 25-III. 1941 g. doveli su do kapitulacije.

Šesti april pokazao je vojnički i politički slom bivše Jugoslavije, a samim tim i sve političke stranke doživele su moralno politički slom. Uzrok tog moralnog političkog sloma je odraz spoljne i unutrašnje politike bivše Jugoslavije.

Ovo utoliko pre, jer je vlada znala da je fašizam za sve vreme svoga razvoja izopačio svest miliona Nemaca, pripremio ih ideološki i praktično za osvajačke ratove, za porobljavanje mirnih i slobodoljubivih naroda Evrope, za pljačku i nasilje nad porobljenim i ugnjetenim narodima.

Ničeova ideologija, mržnja prema čoveku, njegova rasna teorija, životinjski nacionalizam, kultivisanje krvožednih instinkata, bila je jedna od osnovna fašističke ideologije, koja je stvorila od njih krvoloke, ubice, kod kojih je bilo ovladalo totalno pomračenje ljudskog uma.

U ovo doba, u doba okupacije, kada su počele fašističke zveri da vrše istrebljenje, kada je dovedena u pitanje budućnost naših naroda a naročito posle napada na Sovjetski Savez, narod je uvideo da je jedini put da u samoodbrani traži nove puteve spasenja.

U ovim teškim i tragičnim danima, kad je došao u pitanje opstanak naroda, kad je došlo u pitanje biti ili ne biti, svest našeg naroda našla je svoje oličenje u delima najboljih sinova našeg naroda, koji ustadoše na poziv komunističke partije, najbolji među najboljim, najsvesniji među najsvesnijim, digoše se i podoše najopasnijim putem, putem totalnog samopregrevanja, putem besprimernog herojstva, putem davanja sebe i užegoše plamen samopouzdanja i nade u svim srcima i podoše samo odabrani, najodabraniji. Odabrali su se sami po zakonu prirode. Odabralo ih je ono što je kroz vekove provejavalo kroz naš narod, kroz našu borbu za slobodu, odabrala ih je svest o slobodi. Uz njih i sa njima ustao je narod, diže se polako, postepeno, ali sigurno, odozdo iz naroda, iz mase, iz 27 marta, diže se polako kao stihija i kroz četiri godine bori se na život i smrt, bori se, pobeđuje i diže zastavu slobode, zastavu bratstva i jedinstva, zastavu sloge i ljubavi, razvijajući veru u pobedu.

Eto tim trnovitim ali slavnim i spasonosnim putem pošli i naši drugovi geometri, od kojih je 80 dalo svoje živote u narodno oslobodilačkoj borbi, a kojima ove redove posvećujem.

Pored društvene sredine i teških radnih uslova, koji su uticali na formiranje socijalne svesti kod naših drugova, znatan doprinos u formiranju njihove idejne orijentacije i socijalne svesti dalo je i Udruženje geometara, kao staleška organizacija, koja je kroz čitavi period vremena delovala, svojim naprednim i borbenim stavom, živom rečju, štampom kroz „Geometarski glasnik“, kroz „Geometarski list“, kroz „Reč istine“ i „Akcioni odbor državnih službenika“ utičući na geometre da ne potpadnu pod uticaj reakcionarnih ideja. Tako su oni u prvim danima narodno oslobodilačke borbe bili ideološki pripremljeni, da u sklopu naprednih snaga stupe u zaštitu životnih interesa naših naroda. Ta ideološka pripremljenost došla je do svoga izražaja na poslednjem kongresu geometara održanom u Skoplju na dan 9 marta 1941 g., kroz reči tadanjeg predsednika, koji je u uvodnoj reči između ostalog rekao:

»Smatram za potrebno da naglasim, da će geometarski stalež, pun životne aktivnosti, socijalno svestan, idejno ujedinjen, večitno nošen samo jednom težnjom ka progresu, kroz svoje uvek napredne koncepcije, doprineti izgradnji bolje i srećnije budućnosti naše, a na opšte dobro naroda i državne zajednice«.

Od tada, od poslednje skupštine, od poslednjeg lista i poslednjeg glasnika protekle su godine narodno oslobodilačke borbe u kojoj su geometri dokazali: da je većina zaista bila napredna i ideološki ujedinjena. Ostvario se njihov ideal, za kojim su težili i za koji su i svoje živote položili.

Broj naših drugova streljanih, poubijanih po logorima i poginulih u narodno oslobodilačkoj borbi, kao što se vidi, zaista je veliki. Sećajući se ovih drugova, heroja-mučenika, pitamo se: o kome od njih da pišemo, o pojedincu, o svima, o Danilu Prici, potpredsedniku Društva geometara, koji se latio oružja od prvih dana ropstva, o Bogdanu Velaševiću, streljanom pre početka narodnog ustanka, o Ismetu Latifiću, sekretaru Društva koji slavno pade sa čitavom porodicom, o Svetomiru Pejoviću, uredniku Geometarskog lista, o Blagoti Radušinoviću, koji iz zarobljenštva stiže u odrede, o Tomašu Žižiću ili Vojislavu Krajnoviću, o kome od ovih 80 heroja mučenika da pišemo. O njima, o pojedincu, o grupama, o njihovim delima, da uporedimo njihovo herojstvo, koga pre da pomenemo i da li se može praviti razlika između drugova koji zajednički podoše u smrt, za zajedničke ideale.

Ne, ne može se pojedinačno govoriti, nema razlike među biranim i odabranim, jer su oni bili jedan čovek, jedna duša, jedno shvatanje, heroji ideološki povezani, koji su prolili krv, dali živote, mnogi pored sebe dali su porodice, žene, decu, svoja dobra i sve što im je bilo drago i sveto za slobodu i demokratiju, za jedno novo, bolje i srećnije doba.

»Ja verujem u krv, koja se proliva, u krv heroja i krv mučenika« rekao je Ilija Erenburg. Oni su danas mrtvi, kroz njihove kosti, kroz njihovu krv i telo, kroz krv i telo sinova našeg naroda nikla je, digla se i uzrasla Federativna Narodna Republika Jugoslavija, iznikla iz narodno oslobodilačke borbe, iz borbe zla i dobra, iz borbe živeti ili umreti, iznikla je iz bola i tuge, iz ognja i pakla, iz slave i pobeđe, iznikla je iz krvi heroja-mučenika, iz mučilišta i ropstva, iznikla je iz nevinih žrtava dece, žena, staraca, iznikla je iz kosturnice Jajinaca, Kragujevca, Kraljeva, Kruševca, Niša, Jasenovca, iznikla je iz milionskih grobova širom naše zemlje.

Iz tih grobova i kosturnica iznikla je nova Jugoslavija, uzdignula se i uzrasla, postala je velika, viša, jača i snažnija nego što je ikad bila. Tu veličinu i moć dali su joj oni, dala joj je pobjeda, dalo joj je ostvarenje vekovnih težnji naših naroda za slobodom, za pravom istinskom slobodom, za pravom istinskom demokratijom, za pravom istinsko i nerazlučivo bratstvo i jedinstvo naših naroda, za bolju i srećniju budućnost naših naroda.

Eto za te ideale, koji su danas ostvareni i koji se ostvaruju, za to novo doba, dali su svoje živote naši drugovi i drugarice.

Neka im je večna slava i hvala!

D. Milačić